

موسسه مطالعات و
تحقیقات اجتماعی
۱۳۳۷

مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران

نقائص و مشکلات شهر تهران

بعقیده اگوست کنت حکیم فرانسوی انسان دارای دو فطرت است. یکی «خودخواهی» و دیگری «غیرخواهی» دومین فطرت سبب ایجاد مدنیت میگردد و هنگامیکه با عقل توأم شود نوع دوستی را بوجود میآورد.

اهمیت اگوست کنت در این است که علم جامعه شناسی را تعقل دانست و علوم روانشناسی - اقتصاد - سیاست را زیر تاثیر مستقیم آن تشخیص داد امور اجتماعی از دیرباز مورد نظر فلاسفه و دانشمندان بوده و رسالات افلاطون، ارسطو، فارابی، شیخ الرئیس ابن سینا، توماس مابرو، جان لاک و ژان ژاک روسو نتیجه همین امعان نظر است.

توسعه علوم اجتماعی بعد از جنگ جهانی ناشی از آثار جنگ و آگاهی از روابط پیچیده و متعدد میان افراد انسانی است اهمیت این علم در تفسیر این روابط است در جهتی که بیشتر متضمن رفاه

۳ واحد	آقای مهندس مدایی	مقدمات آمار
۴ واحد	آقای دکتر خواجه نوری	درس آمارگری
۲ واحد	آقای دکتر فرمایان	اصول تنظیم مدارك علوم اجتماعی (کتاب شناسی - کتابداری - بایگانی)
۶ واحد	زبان خارجی	۲ واحد آقای دکتر فرمایان
۴ واحد	زبان خارجی	زبان خارجی
	آقای دکتر نراقی	دروس اختیاری این رشته عبارتند از:
	خانم اردلان	مردم شناسی اجتماعی
آقای دکتر کاردان		انتولوژی
آقای دکتر نراقی		اصول آموزش و پرورش
		مسائل اجتماعی ایران
		دوره تخصصی
		دروس اجباری
۸ واحد	آقای دکتر صدیقی - آقای دکتر راسخ	جامعه شناسی عمومی

روش های تحقیق در علوم اجتماعی
۳ واحد
عالم اقتصاد
۴

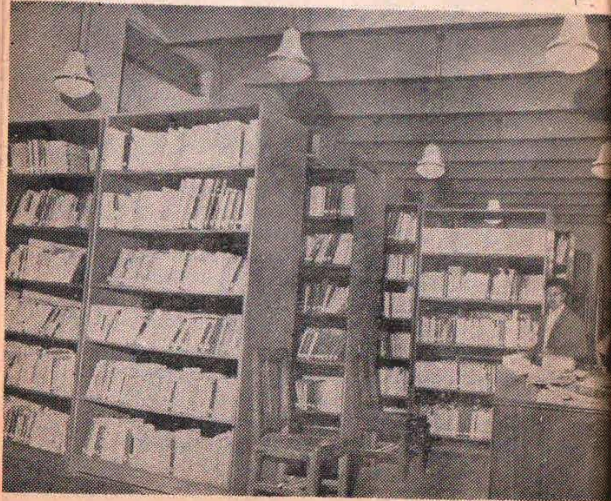
و سعادت افراد بشر باشد.
امروزه علوم اجتماعی اهمیت بیشتری برای حقایق عینی و مشکلات اجتماعی قائل است و محققان علوم اجتماعی پایه های تحقیق و تجسس خود را در کارخانجات، بیمارستانها، مزارع، ادارات، نگرینها جستجو میکنند.

فقط چند سالی است که بررسی جامعه شناسی بصورت علمی در کشور ما باب شده است و رواج این رشته دانش بهمت چند تن از دانش پژوهان جوانست که پس از مطالعه و تحصیل در اروپا بایران آمده اند و در دانشگاه تهران موسسه علوم اجتماعی را بنیان گذارده اند.

موسسه ای که کار ترویج و انتشار علوم اجتماعی را در ایران بعهد دارد - موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی نامیده میشود این موسسه وابسته به دانشکده ادبیات دانشگاه تهران است و در سال ۱۳۳۷ تاسیس شده است.
این موسسه دارای سه نوع فعالیت است: فعالیت آموزشی - فعالیت تحقیقی و تالیف و ترجمه - فعالیت رایزنی.

دروس و استادان

دروس نظری و عملی دوره تکمیلی شرح زیر است:
جامعه شناسی عمومی ۴ واحد آقای دکتر صدیقی
روانشناسی اجتماعی ۳ « آقای دکتر صناعی
مقدمات علم اقتصاد ۳ « آقای دکتر تهرانی
سازمانهای کنونی اجتماعی ایران
۳ واحد آقای دکتر وفا

مخصوص سال دوم :

روانشناسی اجتماعی	۲	آقای دکتر صناعی
مقدمات آمار	۳	آقای مهندس مدنی
مردم‌شناسی اجتماعی	۲	آقای دکتر تراقی
دموگرافی	۲	آقای دکتر جمشید بهنام

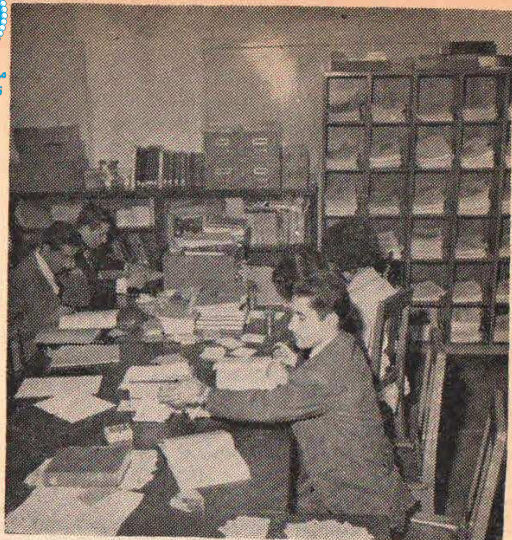
دروس اختیاری

اتنولوژی	خانم اردلان
علوم سیاسی	آقای دکتر ناظم زاده
جغرافیای انسانی	آقای دکتر گنجی
روشهای تحلیل اقتصاددر بررسی	
های اجتماعی	آقای دکتر فردون مهدوی
سازمانهای کنونی اجتماعی ایران	آقای دکتر وفا
مسائل اجتماعی ایران	آقای دکتر نراقی
روش های پیشرفته آماری	آقای دکتر خواجه نوری

تاکنون در این موسسه سمینارهای مختلف برای بررسی مسائل اجتماعی تشکیل شده است که اولین آنها بدرخواست شرکت ایتال کنسولت که اجرای برنامه های عمرانی سیستان و بلوچستان را از طرف سازمان برنامه و بعده گرفته بود تشکیل شد در این سمینار مسائل عمرانی سیستان و بلوچستان جهت آشنائی سی و پنج نفر از فارغ التحصیلان دانشکده های حقوق کشاورزی ، پزشکی که از طرف شرکت برای اجرای طرحهای عمرانی استخدام شده بودند بررسی گردید . آخرین سمینار درباره شهر تهران در موسسه تشکیل گردید . یونسکو در ایران و تونس راجع بکار گرانی که از زندگی روستائی بزندگی شهری میآیند مشغول مطالعه است امر تحقیق در ایران بعد از این موسسه گذاشته شده است این تحقیق در ایران و تونس با روشی مشترک دنبال میشود و سپس مقایسه میگردد . وزارت صنایع و معادن از این موسسه تحقیقاتی خواسته است تا راجع به نتایج اقتصادی و اجتماعی وام صنعتی و تاثیر آن در شئون مختلف مملکتی که در اختیار آن موسسه قرار گرفت .

مطالعات شهری و تهران ناقص

مر فولوژی شهر - یعنی مطالعه قشر و هیات و صورت شهر :
اکولوژی شهر - پژوهش در موضوعاتی از این قبیل است : نحوه تطابق شهرنشینان با محیط مسکونی خود - هجوم بشهر - توالی گروهها در مکان تراکم و تمرکز - محلات فقیرنشین .
 یک شبکه شهری مرکب از خیابان ها کوچه ها و خانه های مرکب از سبک های معماری قدیم و جدید است این قشر و هیات

و رابطه آن با انسان در قسمت مطالعات شهری موسسه تحقیق و بررسی میشود .

مثلا از مقایسه جمعیت و وسعت تهران با سازمانهای اداری و مملکتی بهتراکم این سازمانها میتوان پی برد زیرا از حدودا احتیاجات افرادی که در این محیط زندگی می کنند بیشتر هستند بنابراین ایران دارای تمرکز اداری است و این تمرکز در تهران که پایتخت است ایجاد شده است رابطه شکل و هیات شهر با انسان طبیعی است که نیاز ها و مشکلاتی را بوجود میآورد .

علل این نیازمندیها و مشکلات را قسمت مطالعات شهری موسسه بعده دارد .

گسترش تهران از قانون شهرسازی یا Urbanisme اطاعت نکرده و نمیکند بلکه تابع بورس بازی و زمین خواری یا Speculation است یک زمین خوار با وسائلی که دارد مطلع میشود که شهرداری میخواهد مثلا خیابانی در شمال تهران ایجاد کند . بلافاصله زمینهای

اطراف آنرا میخرد پس از کشیده شدن خیابان و آسفالتنه شدن ، تجهیزات اولیه آن مورد توجه شهرداری قرار میگیرد ارزش هارا جامعه بوسیله شهرداری بزمینهای که در اطراف خیابان تازه احداث شده است میدهد و یک فرد آن ارزش هارا تصاحب میکند ، گسترش تهران تابع این قانون است . ارزش بوسیله جامعه ایجاد شده است و منافع آن به جیب یک نفر و یا چند نفر میرود .

شهرداری تهران باین نتیجه خواهد رسید که آنچه تاکنون درین زمینه انجام شده است صحیح نبوده بلکه مجال داده است که ارزش های اجتماعی در انحصار افراد قرار گیرد و سرمایه های عمومی که میبایست بمصرف کار های تولیدی و عام المنفعه برسد به کار بورس بازی اختصاص یابد .

اگر بخواهیم سرمایه هارا خوب هدایت کنیم و شهر رادرست بسازیم باید نقشه شهرسازی داشته باشیم و هدف این نقشه گسترش شهر بر طبق احتیاجات فعلی و نیاز های آینده جامعه شهری میباشد .

تمرکز اجناس در میدانها و تفرق کارخانجات صنعتی

۱- تفرق کارخانجات در شهر سبب شده است که فضای شهر همیشه آلوده باشد عبور و مرور اشکالات عمده ای ایجاد کند اگر مطابق با اسلوب شهرسازی جدید نواحی صنعتی در مرکز شهر قرار داشت هجومی را که هر روز صبح از اطراف و اکناف تهران بسوی مرکز این شهر بزرگ بوجود میآید ملاحظه نمیکردیم این موج روزهانه از مرکز شهر بطرف دیگر متوجه میگردد .

شهرداری تهران با تمرکز اجناس در میدانهای خصوصی که اختیارش در دست مقامات عمومی نیست میتواند قیمت هارا با بیل خود بالا و پایین برد شاید این ناشی از وظایف سیاسی است که شهرداری بمعده دارد روش شهرداری در برخورد با اصناف ملایم و تابع سیاست عمومی دولت است اگر جز این بود در تعیین قیمتها روش خود را عوض میکرد .

۲- مهاجرت از شهرستانها به تهران مشکل بزرگی است بدین وسیله تهران بدون اینکه مستحق باشد تمام سرمایه گذارها را بخود جلب کرده است و این سرمایه ها در تهران در امر صنعت و ساختمان بکار افتاده است این مهاجرت به تهران از شهرستانها ، دلایل دیگری نیز دارد . مثلا در تهران تفریحات بیشتری وجود دارد - تاسیسات بهداشتی تجهیزات فرهنگی و تامین اداری تهران بیش از سایر شهرستانهاست در اینصورت تهران تافته جدا بافته است که تمام طبقات را هر کدام بتحوی از انحاء بسوی خود جلب میکند . برای رفع این بحران و ایجاد اقتصاد سالم دولت ناچار است که یک برنامه توسعه

منطقه ای را مورد توجه قرارداده یعنی نقاطی را که در کشور از نظر توسعه اقتصادی امکانات زیاد دارند مشخص کند و سرمایه گذاری را بان نقاط منتقل سازد .

۳- در مطالعه تهران دیده میشود که قسمت های شمال شهر کاملاً مجهز است در آنجا جمعیت کم ، وسعت زیاد ، خانه های بزرگتر است ، و در نواحی دیگر ، خانه ها کوچک ، وسعت کمتر و جمعیت بیشتر است عوارض را منطقه پر جمعیت تحمل میکند و مخارج را منطقه کم جمعیت تقبل مینماید مثلاً اهالی چهارراه عباسی هزینه برق ، آب ، آسفالت خیابان شهرضا را میپردازند و خودشان تقریباً فاقد برق و آب و آسفالت هستند شهرداری باید در هر محل همان پول را که از اهالی گرفته است خرج کند . قیمت زمین با کشیدن یک خیابان بالا میرود ، اضافه ارزش زمین حق مسلم شهرداریست . از نقشه بورس بازی تهران ، تراکم بورس بازی در جاده شمیران - جاده کرج ، جاده ای که از تهران به تهران پارس منتهی میشود قرار دارد و در قسمت های مرکزی تقریباً فعالیتی مشهود نیست .

بر طبق تحقیقات ، شهرهای اطراف تهران که تازه احداث شده اند دچار کمبود وسائل اند و مردم برای مرتفع ساختن احتیاجات خود ناگزیر بآمدن بتهران هستند و این خود ایجاد اشکال در امر عبور و مرور میکند .

بررسی مشکلات شهر تهران

برنامه ای برای مسائل مربوط به ساختمان و شهر سازی و تراکم جمعیت و رفت و آمد وجود ندارد و این سازمانها سرمایه لازم را در اختیار ندارند . شهر تهران برنامه ای برای گسترش ندارد هزینه اداری زیاد است . مسئله فقدان افراد کارشناسی در همه سازمانها مطرح است کادر اداری فنی شهرداری بسیار ناقص است سازمان آب متخصص ، و شهرداری شهر ساز ندارد .

برای خانه سازی در ایران برنامه ای و سرمایه ای نیست ، بعلت عدم این دو ، مشکل مسکن لاینحل میماند بدیهی است در این صورت بیماری های روحی در شهر ناشی از هوای بد و عدم وجود بهداشت روانی و جسمی روز بروز بیشتر میشود . بیکاری و فروش کار بقیمت ارزان ، عدم تامین محیط را مستعد پرورش امراض و اختلالات روانی میکند که یکی از این امراض خودکشی است . مراکز که ساعات فراغت را در آن میگذرانند عادلانه بین قسمت های مختلف شهر تقسیم نشده است .